

Savcıların Mesleki Sorumluluk Standartları ile Temel Görev ve Hakları Beyannamesi*

23 Nisan 1999 tarihinde Uluslararası Savcılar Birliği tarafından onaylanmıştır.

***Bu metin, HSYK Dış İlişkiler ve Proje Bürosu tarafından yapılan gayriresmî çeviridir.**

Önsöz

Uluslararası Savcılar Birliği, Haziran 1995 tarihinde Birleşmiş Milletler Viyana Bürosu'nda kurulmuş olup resmi olarak 1996 yılının Eylül ayında Budapeşte'de gerçekleşen ilk Genel Toplantısında göreve başlamıştır. Bir sonraki yıl Ottawa'da gerçekleşen Genel Toplantısında, Birliğin şu anki Anayasası'nın 2.3. maddesinde korunan Birliğin Amaçları onaylanmıştır. Bu Amaçlardan en önemlilerinden biri aşağıdaki gibidir:

“... suçların uygun ve bağımsız bir şekilde kovuşturulabilmesi için gerekli olduğu üzere uluslararası çapta genel olarak tanınmış standart ve ilkeleri teşvik etmek ve geliştirmek.”

Özellikle de bu amaca destek olarak, Birliğin Güney Afrika'dan Reth Meintjes başkanlığındaki komitesi, savcılara yönelik standartlar oluşturma çalışmalarına başlamıştır. 1998 yılının Temmuz ayında hazırlanan ilk taslak tüm üyelere dağıtılmış, 1999 yılının Nisan ayında ise son versiyonu Yönetim Kurulu tarafından Amsterdam'da düzenlenen Bahar toplantısında onaylanmıştır.

Uluslararası Savcılar Birliğinin Savcıların Mesleki Sorumluluk Standartları ile Temel Görevleri ve Haklarına İlişkin Beyannamesi, gerek bireysel olarak savcılarının gerekse savcılık hizmetlerinin işleyişi için uluslararası çapta bir mihenk taşı görevi görecek olan bir beyanname'dir. Bunun yalnızca temel bir beyanname olmakla kalmayıp savcılık hizmetlerinde

kendi standartlarını desteklemek ve geliştirmek için kullanılacak bir çalışma belgesi olarak kullanılmasını amaçlamaktayız. Birliğin gelecekteki çabalarının birçoğu, söz konusu standartlar ile bu standartların dünya genelinde çalışan savcılar tarafından kullanılmasına yönelik olacaktır.

Savcıların Mesleki Sorumluluk Standartları ile Temel Görev ve Hakları Beyannamesi

Uluslararası Savcılar Birliği Anayasası'nın 2.3. maddesinde belirtilen; cezai suçların adil, etkin, tarafsız ve verimli bir şekilde kovuşturulması ile cezai yargının idaresinde yüksek standartlar ve ilkelerin var olmasını teşvik eden Amaçları;

Birleşmiş Milletlerin 1990 yılında Küba'nın Havana şehrinde düzenlenen Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Müdahale üzerine Sekizinci Konferansında kabul ettiği Savcıların Rolüne İlişkin Kılavuz İlkeleri;

Uluslar topluluğunun Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve ardından düzenlenen uluslararası sözleşmeler, ahitler ve diğer araçlarda bildirdiği, tüm insanların hak ve özgürlüklerini;

Cezai yargı sisteminin bütünlüğüne güvenmeye yönelik toplumsal ihtiyacı;

Cezai adaletin idaresinde savcılarının oynadığı mühim rolü;

Savcılarının, eğer dâhil oluyorsa ise, soruşturma aşamasına dâhil olma derecelerinin bir yargı sisteminden diğerine değişiklik gösterdiğini;

Savcılık takdir yetkisinin elzem olduğunu ve ciddi bir sorumluluk ihtiva ettiğini;

Ve bu tür uygulamaların mümkün olduğunca açık, insan haklarıyla uyumlu, hassas olması, mağdurları yeniden mağdur etmemesi, tarafsız ve objektif bir biçimde yürütülmesi gerektiğini göz önünde bulundurarak,

Uluslararası Savcılar Birliği, aşağıda belirtilenleri savcılarının mesleki sorumluluk standartları ile temel görev ve hakları beyanamesi olarak kabul etmektedir:

1. Mesleki Davranışlar

Savcılar;

- Her zaman mesleklerinin onurunu ve itibarını korumalı,
- Mesleki davranışlarını her zaman kanunlar uyarınca ve mesleklerinin kuralları ve etik ilkeleri uyarınca düzenlemeli,
- Dürüstlüğe ve özene dair her zaman en yüksek standartları uygulamalı,
- Kendilerini hukuki gelişmelere ilişkin iyice bilgili ve güncel tutmalı,
- Tutarlı, bağımsız ve tarafsız olmaya gayret etmeli, bu gayretleri görülmeli,
- Her zaman suçlanan kişinin adil yargılanma hakkını korumalı ve özellikle de suçlanan kişi lehindeki delilleri hukuka ya da adil yargılamanın gerekliliklerine uygun şekilde gizli tutmalı,
- Her zaman kamu menfaati yönünde hizmet etmeli ve bu menfaatleri korumalıdır: insan onuruna ve insan haklarına saygı göstermeli, bunları korumalı ve yüceltmelidir.

2. Bağımsızlık

2.1. İzin verilen yargı sistemlerinde, savcılarının takdir yetkisi, bağımsız olarak ve herhangi bir siyasi müdahale olmaksızın kullanılmalıdır.

2.2. Savcılık dışı yetkililerin savcılara genel ya da özel talimatlar verme hakları bulunduğu anda, bu talimatların,

- Şeffaf,
- Kanuna uygun yetkiler ile tutarlı,
- Bağımsız savcılığın gerçekleştirilmesini ve algılanmasını teminat altına alacak kılavuz ilkelere tabi olması gereklidir.

2.3. Savcılık dışı makamların soruşturmayı başlatma veya durdurmalarındaki tüm hakları benzer olmalıdır.

3. Tarafsızlık

Savcılar, görevlerini korkusuzca, ayrımcılık yapmadan ve önyargı olmaksızın yerine getirmeleri gereklidir.

Savcılar özellikle de;

- Görevlerini tarafsız bir şekilde yerine getirmeli;
- Bireysel ya da bölgesel menfaatler ile kamu ya da medya baskılarından etkilenmemeli, yalnızca kamu menfaatini göz önünde bulundurmalı, objektif bir şekilde hareket etmeli;
- Şüphelinin lehine ya da aleyhine olmasından bağımsız olarak, tüm ilgili koşulları göz önünde bulundurmalı;
- Yerel kanunlara ya da adil yargılanmanın gerekliliklerine uygun bir şekilde, tüm gerekli ve makul araştırmaların yapılmasını ve sonuç itibarıyla şüphelinin suçlu ya da masum olduğunu gösterecek olsa bile, bu araştırmaların sonuçlarının gizli olmasını sağlamaya gayret etmeli;
- Her zaman doğruyu aramalı, mahkemelerin doğruya ulaşmasını ve toplum, mağdur ve şüpheli arasında kanunlara ve adil olmanın gerekliliklerine uygun bir şekilde davranılmasını sağlamaya çalışmalıdırlar.

4. Ceza yargılamalarındaki rol

4.1. Savcılar görevlerini adil, tutarlı ve hızlı bir şekilde yerine getirmelidirler.

4.2. Savcılardan, ceza yargılamalarında şu şekilde aktif bir rol oynamaları beklenmektedir.

- a) Kanunlar ya da tüzükler uyarınca ceza soruşturmasına katılmaya ya da polis veya başka soruşturmacılar üzerinde yetkilerini kullanmaları halinde, bunu tarafsız, objektif ve profesyonel olarak gerçekleştirmeleri;
- b) Soruşturma yürüttükleri zaman, soruşturma hizmetlerinin yasal kurallara uygun ve temel insan haklarına saygıyı gözettiğini temin etmeleri;
- c) Tavsiye verirken tarafsız ve objektif kalmaları;
- d) Ceza yargılamasında, yalnızca olayın makul olarak güvenilir ve kabul edilebilir kanıtlara sağlam olarak dayandırıldığı durumda işlemleri sürdürmeleri, bu tür kanıtların yokluğunda soruşturma işlemlerini sürdürmemeleri; bu süreçte ise olayı kesin sınırlar ile fakat adil olarak ve kanıtların dışına çıkmadan ele almaları;
- e) Yerel kanun ve uygulamalar kapsamında mahkeme kararlarının icralarına ilişkin denetleyici bir fonksiyonları olduğunda ya da savcılık dışında başka görevler yaptıklarında, her zaman kamu menfaatini göz önünde bulundurarak hareket etmeleri gerekmektedir.

4.3. Savcılar ayrıca mesleki gizliliği korumalı, yerel kanunlar ve adil yargılanmanın gereklilikleri uyarınca, mağdurların ve tanıkların kişisel menfaatlerinin etkilendiği ya da etkilenebileceği durumlarda, onların görüşlerini, meşru menfaatlerini ve muhtemel endişelerini göz önünde bulundurmalı ve kişisel haklarına ilişkin bilgilendirilmiş olduklarından emin olmalı;

Aynı şekilde, mağdur olan herhangi bir tarafın, mümkün olan durumlarda, daha yüksek bir yetkiliye/mahkemeye başvuru/itiraz hakkı olduğundan haberdar olmasını sağlamaya gayret etmeli;

Mahkeme ve diğer ilgili yetkililer ile işbirliği içerisinde, şüphelinin haklarını teminat altına almalı;

Kanunlar ya da adil yargılanmanın gereklilikleri kapsamında, makul olan en kısa sürede ilgili olan lehte ve aleyhte tüm bilgileri şüpheliye bildirmeli;

Sunulan delillerin kanunlar ya da Anayasa uyarınca toplanıp toplanmadığını incelemeli;

Şüphelinin insan haklarına karşı ağır ihlaller teşkil eden ve özellikle işkence veya acımasız muamele teşkil eden yöntemlere başvurularak elde edildiğine ilişkin makul şüpheler bulunan delilleri kullanmayı reddetmeli;

Bu tür yöntemleri kullanmaktan sorumlu kişilerin aleyhinde gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamaya gayret etmeli;

Yerel kanunlar ya da adil yargılanmanın gereklilikleri kapsamında, resmi yargı sistemi içerisinde, şüphelilerin ve mağdurların haklarına tamamen saygılı bir şekilde ve uygun olan durumlarda; takipsizlik kararı vermeye ya da -özellikle çocuk davalıları içeren- ceza davalarında özel usulleri uygulamaya gereken önemi vermelidirler.

5. İşbirliği

Kovuşturma işlemlerinin adilliği ve etkinliğini sağlamak adına, savcılar; ulusal ve uluslararası düzeyde, polisle, mahkemelerle, hukuki hizmet veren mesleklerle, savunma makamlarıyla, kamu avukatlarıyla ve diğer devlet kurumlarıyla işbirliği içinde olmalı;

Kanunlara uygun bir şekilde ve karşılıklı işbirliği ruhuyla, başka yargı sistemlerindeki savcılık hizmetleri ve meslektaşlarına yardım sunmalıdırlar.

6. Hakları

Görevlerini bağımsız olarak ve bu standartlar doğrultusunda yerine getirebildiklerinden emin olmak adına, savcıların devlet tarafından uygulanabilecek keyfi hareketlerden korunmaları gereklidir. Genel olarak, savcıların şunlara hakları olmalıdır:

- Gözdağına, engellemeye, tacize, usulsüz müdahaleye veya hukuki, cezai ya da diğer yaptırımlara maruz bırakılmadan mesleki işlevlerini yerine getirme,
- Savcılık işlevlerini doğru bir şekilde yerine getirmeleri sonucunda kişisel güvenliklerinin tehdit altında olduğu durumlarda, aileleri ile birlikte, yetkililer tarafından fiziksel olarak korunma,
- Yaptıkları elzem görev ile orantılı olan makul hizmet şartları ve yeterli ücret alma, maaşlarının ya da diğer imkânlarının keyfi olarak kısıtlanamaması; çalışma koşullarına, bazı durumlarda da seçim koşullarına tabi olarak, makul ve düzenli bir şekilde görev, emekli maaşı ve emeklilik sahibi olma;
- Özellikle de mesleki özellikler, yeterlilik, dürüstlük, performans ve tecrübe gibi objektif faktörlere dayanarak, adil ve tarafsız usuller ile karar verilerek işe alınma ve terfi etme,
- Uygun mesleki standartların kapsamını ihlal edecek davranışlarda bulunulduğu iddialarının disiplin işlemleri gerektirdiği durumlarda, kanunlara ve diğer yasal düzenlemelere uygun olarak, hızlı ve adil yargılanma,
- Disiplin sürecinde yapılan değerlendirmelerin ve verilen kararların objektif olması,
- Menfaatlerini temsil edecek, mesleki eğitimlerini teşvik edecek ve statülerini koruyacak mesleki birlikler kurma ve bu birliklere katılma, ayrıca kanuna ya da mesleki standartlara veya etik ilkelerine aykırı bir emri yerine getirmekten muaf olma.